

พฤติกรรมและปัจจัยเชิงสาเหตุของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม

สาธิตี ศิริวัฒน์*, อภิรดี วัจนะฮาด**, ศรีวิภา ช่างไชยยะ***, และจักรกฤษณ์ พลราชม****

Received: March 5, 2020

Revised: March 31, 2020

Accepted: April 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มละ 8 คนจากผู้ปกครองที่ดูแลเด็กอายุ 1 – 3 ปีในพื้นที่เกษตรกรรมจังหวัดสกลนคร จำนวน 5 พื้นที่ รวม 40 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กคือ การนำเด็กออกจากพื้นที่เกษตรกรรม หรือนำเข้าบ้านพักและปิดประตูมิดชิด ส่วนเรื่องการดูแลความสะอาดเพื่อป้องกันหรือการลดการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชให้แก่เด็กนั้นคือ การดำเนินการดูแลเหมือนการเลี้ยงดูเด็กอายุ 1 – 3 ปีทั่วไป เหตุผลที่ผู้ปกครองมีพฤติกรรมเช่นนั้นอันเนื่องมาจากมีปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมที่มาจากปัจจัยภายใน

ตัวบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้สึกของผู้ปกครองต่อการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่เป็นไปได้ยาก การรับรู้เกี่ยวกับการกระทำตามบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช และการรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในตัวในเด็ก

การวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่คำนึงถึงปัจจัยเชิงสาเหตุทั้ง 3 ประการดังกล่าว เพื่อให้ผู้ปกครองมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดอัตราป่วยด้วยโรคจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กต่อไป

คำสำคัญ:

สารกำจัดศัตรูพืช / การสัมผัส / ผู้ปกครอง / เด็ก / พื้นที่เกษตรกรรม

****ผู้รับผิดชอบบทความ: อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ พลราชม ภาควิชาอนามัยชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร Email: ponrachom@hotmail.com

*Ph.D. (Public Health) อาจารย์ประจำภาควิชาอนามัยชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

**ศ.ม. (สังคมศาสตร์สุขภาพ) อาจารย์ประจำภาควิชาอนามัยชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

***Ph.D. (Clinical Tropical Medicine) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาอนามัยชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

****ปร.ด. (การส่งเสริมสุขภาพและสุขศึกษา) อาจารย์ประจำภาควิชาอนามัยชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

Behavior and Causal Factors of Parents on Prevent Pesticide Exposure among Children in Agricultural Areas

Satinee Siriwat*, Apiradee Wangkahart**, Sriwipa Chuangchaiya***, Chakkrit Ponrachom****

Abstract

The objectives of this qualitative research was to study behaviors and causal factors of parents' behavior in preventing pesticide exposure among children aged 1-3 years in agricultural areas. Data were collected through focus group discussion from 40 parents of children aged 1-3 years in five agricultural areas of Sakon Nakhon Province (8 parents per group). Data collected were then analyzed by content analysis.

The results indicated that parents' behaviors to prevent pesticide exposure among their children were that they took their children out of the agricultural area or took them into their home with closed door. In terms of cleanliness to prevent or reduce pesticide exposure among children, care was taken like raising children aged 1 - 3 years old. The reasons were that causal factors of parents' behavior were from

intrapersonal factors, namely, parents' feeling about the difficulties in preventing pesticide exposure among their children, perception of subjective norms by following other people in the community about prevention of pesticide exposure, and control perception of preventive behavior of pesticide exposure at the low level.

The findings of this study suggest that parent behavior modification program should be implemented to prevent pesticide exposure among children by considering three mentioned causal factors in order to build desirable behaviors among parents and reduce illnesses due to pesticide exposure among children.

Keywords:

Pesticide / Exposure / Parent / Children / Agricultural areas

****Corresponding Author: Lecturer Dr. Chakkrit Ponrachom, Department of Community Health, Faculty of Public Health, Kasetsart University, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus, Email: ponrachom@hotmail.com

*Ph.D. (Public Health), Lecturer, Department of Community Health, Faculty of Public Health, Kasetsart University, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

**M.A. (Health Social Science), Lecturer, Department of Community Health, Faculty of Public Health, Kasetsart University, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

***Ph.D. (Clinical Tropical Medicine), Assistant Professor, Department of Community Health, Faculty of Public Health, Kasetsart University, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

****Ph.D. (Health Promotion and Health Education), Lecturer, Department of Community Health, Faculty of Public Health, Kasetsart University, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

1. บทนำ

สารกำจัดศัตรูพืชใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในสังคมเกษตรกรรมและในบ้านเรือน เมื่อได้รับสัมผัสจะส่งผลกระทบต่อระบบประสาทส่วนกลาง (Babina, Dollaed, Pilotto, & Edwards, 2012) ซึ่งการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในปริมาณมากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม (Snelder, Masipiquena, & de Snoo, 2008) อาการจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ ระบายเคืองผิว คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร ไอ น้ำมูกไหล (U.S. EPA, 2013) เด็กมีความไวในการรับสัมผัสสารเคมีและมีความแตกต่างในแต่ละช่วงอายุทั้งในเรื่องพัฒนาการ พฤติกรรมและสุขอนามัยที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงจากการสัมผัสสารปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ใหญ่ (WHO, 2006; Curwin *et al.*, 2007) ซึ่งเด็กที่อาศัยอยู่ในสังคมเกษตรกรรมจะมีโอกาสได้รับสัมผัสกับสารกำจัดศัตรูพืชสูงกว่าเด็กที่อยู่ในพื้นที่อื่น (Panuwet, Prapamontol, Chantara, Thavornyuthikarn, & Montesano, 2008; Lu, Fenske, Simcox, & Kalman, 2000; Petchuay, Visuthismajarn, Vitayavirasak, Hore, & Robson, 2006) และเด็กอาจมีความเสี่ยงสูงจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชทั้งจากพื้นที่ทางการเกษตรและจากครอบครัวเกษตรกร (Suarez-Lopez, Jacobs Jr, Himes, Alexander, Lazovich, & Gunnar, 2012) กิจกรรมของเด็กที่มีความเสี่ยงต่อการสัมผัสกับสารกำจัดศัตรูพืช ได้แก่ การเอามือหรือนิ้วเข้าปากหรือการหยิบสิ่งของซึ่งไม่ใช่อาหารเข้าปาก (U.S.EPA, 2013) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก อายุ 1-3 ปีที่อาศัยอยู่ในสังคมเกษตรมักมีกิจกรรมต่าง ๆ อยู่บนพื้นหรือการสัมผัสกับดินจากพฤติกรรมการเล่นของเด็กทั้งในบ้านและนอกบ้านจึงทำให้มีโอกาสสูงที่จะได้สัมผัสกับสารกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่สังคมเกษตรกรรม (Curwin *et al.*, 2007; U.S. EPA, 2008)

จากการศึกษาการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชของเด็กอายุ 1-3 ปีที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม จังหวัดสกลนครพบว่า สารกำจัดศัตรูพืชตกค้างบนผิวหนังของเด็กมากถึงร้อยละ 60 และพบมากที่สุดบริเวณมือ

(Siriwat, Ong-artborirak, Nganchamung, Robson, & Siriwong, 2019) ที่ซึ่งสอดคล้องกับรายงานจำนวนผู้ป่วยโรคจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชใน พ.ศ. 2557-2559 ของสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งพบว่า จังหวัดสกลนครเป็นจังหวัดที่มีผู้ป่วยโรคจากพิษสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีอยู่ใน 10 อันดับแรกของประเทศ

ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็ก เนื่องจากผู้ปกครองเป็นกุญแจสำคัญในการดูแลเด็ก อันเนื่องมาจากเด็กเป็นกลุ่มที่เปราะบางและมีความเสี่ยงในการรับสัมผัสสูงจากการอาศัยอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมกับผู้ปกครองที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความลุ่มลึก รอบด้านและขยายองค์ความรู้ อันเนื่องมาจากที่ผ่านมายังไม่มีความเข้าใจถึงปัจจัยเชิงสาเหตุ โดยเฉพาะปัจจัยที่มีอุปสรรคขัดขวางที่จะให้ผู้ปกครองมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องในการวางแผนการดำเนินการสื่อสาร อบรม หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ปกครองผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปีที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรมได้อย่างมีความเฉพาะเจาะจงและส่งผลกระทบต่อลดอัตราป่วยด้วยโรคที่มาจากสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม

2.2 เพื่อหาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม

3. วิธีดำเนินการ

3.1 วิธีการศึกษา การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล สนทนากันในประเด็นต่าง ๆ ตามแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีผู้ดำเนินการสนทนาหรือพิธีกร (moderator) เป็นผู้นำการสนทนาและพยายามชักจูงให้ผู้ร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งที่สุด นอกจากนี้ยังมีผู้จดบันทึกคำสนทนา (note taker) ทำหน้าที่จดบันทึกคำพูดและอากัปกริยา พร้อมทั้งมีการบันทึกเสียงระหว่างการสนทนากลุ่มเพื่อความครบถ้วนของข้อมูล

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ปกครองของเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) (Palys, 2008) ด้วยเกณฑ์ดังนี้ 1) ผู้ปกครองเด็กอายุ 1 – 3 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม จังหวัดสกลนคร ไม่ต่ำกว่า 1 ปี 2) ผู้ปกครองเป็นผู้ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดและอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน 3) ที่อยู่อาศัยมีรัศมีห่างจากพื้นที่เกษตรกรรมไม่เกิน 50 เมตร และ 4) สมัครใจเข้าร่วมการศึกษา โดยได้ลงนามใบยินยอมตามแบบฟอร์มจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จำนวน 5 กลุ่ม จาก 5 พื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดสกลนคร กลุ่มละ 8 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือและกุญแจสำคัญที่จะได้มาซึ่งข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้ ดังนี้

3.3.1 เครื่องบันทึกเสียงเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มครบถ้วน

3.3.2 การจดบันทึกขณะและหลังการสนทนากลุ่มโดยผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัย ซึ่งจดข้อมูลสำคัญ ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่สังเกตพบ การแสดงสีหน้า ท่าทาง ประเด็นที่น่าสนใจ หรือบันทึกย่อในขณะที่ฟัง เพื่อป้องกันการลืมแล้วนำข้อมูลที่ได้ออกมาบันทึกรายละเอียดเมื่อสิ้นสุดการสนทนากลุ่ม

3.3.3 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรม และปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี มาสร้างแนวคำถาม (interview guideline) ลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ และสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา โดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมของข้อคำถามจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยคำถามแบบกึ่งโครงสร้างที่สำคัญคือ (1) ท่านคิดว่าบุตรหลานของท่านจะได้รับสารกำจัดศัตรูพืชหรือไม่ ถ้าได้รับ บุตรหลานของท่านได้รับอย่างไร และ (2) ท่านทำอะไรบ้างในการดูแลบุตรหลาน เพื่อการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช และเหตุผลที่ท่านทำเช่นนั้น เพราะอะไร

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม บันทึกเทปและผู้ช่วยวิจัยมีการบันทึกข้อมูลภาคสนาม (field note) ตามความเป็นจริงโดยไม่มีมติความ นอกจากนี้ยังได้บันทึกเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ทำการวิจัยขณะที่รวบรวมข้อมูล ซึ่งการเขียนบันทึกสรุปสั้น ๆ ดังกล่าวจะมีประโยชน์สำหรับผู้วิจัยในการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม พร้อมทั้งข้อมูลที่ถูกรับบันทึกจะนำมาถอดเทปรายวัน เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลที่ไม่มีชัดเจนหรือไม่ครบถ้วน เพื่อนำไปศึกษาเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลจากการสนทนากลุ่มดำเนินการนำเทปบันทึกเสียงที่ได้มาถอดรหัสแบบคำต่อคำ (verbatim transcription) หลัง

จากนั้น ผู้วิจัยนำบทสนทนาที่ได้จากการถอดรหัสเทปเสียง มาตรวจสอบการบันทึกภาคสนาม พร้อมทั้งตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของบทสนทนา เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป การ วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และวิเคราะห์สรุปประเด็น (thematically analysis)

3.6 การผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการ จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตาม หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ การตัดสินใจเข้าร่วมการ ศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเป็นไปด้วยความสมัครใจ ผู้วิจัยเก็บ รักษาข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นความลับ และได้รับความ เห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ COA No. COA62/046 ลง วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2562

4. ผลการศึกษา

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมผู้ปกครอง ในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็ก ที่อาศัยใน พื้นที่เกษตรกรรม มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งมีคุณลักษณะทั่วไป คือ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 95.0) มีอายุระหว่าง 20 – 60 ปี (อายุเฉลี่ย 40.72 ปี) โดยกลุ่มอายุ 46 – 60 ปี มีมากที่สุด (ร้อยละ 35.0) โดยมีระดับการศึกษาตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาถึงระดับอนุปริญญา ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 55.0) โดยผู้ให้ข้อมูล ทุกคนประกอบอาชีพเกษตรกร โดยมีความสัมพันธ์กับเด็ก อายุ 1 – 3 ปี คือเป็นมารดา (ร้อยละ 52.5) มีผลการวิจัย ที่สำคัญ ดังนี้

4.1 พฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการ สัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยใน พื้นที่เกษตรกรรม ผู้ปกครองให้ข้อมูลว่า หากผู้ปกครอง ได้กลั่นสารเคมี สิ่งที่ทำได้อย่างเดียวคือ การนำบุตรหลาน ออกจากสถานที่นั้น ๆ หรือการนำบุตรหลานเข้าบ้านพัก และปิดประตูมิดชิด ส่วนเรื่องการดูแลความสะอาดเพื่อ การป้องกันหรือการลดการสัมผัสสารเคมีให้แก่บุตรหลาน คือ การดำเนินการดูแลเหมือนการเลี้ยงเด็กอายุ 1 – 3 ปี ทั่ว ๆ ไป โดยพบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

4.1.1 กลิ่นมา พวกนี้เวียนหัวนี้ ผู้ปกครองจะได้ กลั่นสารเคมีที่มีการฉีดพ่นในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเมื่อ ได้กลั่นสารเคมีที่รุนแรง หรือสังเกตเห็นว่า บริเวณแปลง เกษตรกรรมที่ใกล้กับที่พักอาศัยมีการฉีดพ่นสารเคมีอยู่ โดยส่วนใหญ่แก้ไขปัญหาโดยการพาบุตรหลานและตัว เองเข้าบ้าน หรือออกจากพื้นที่บ้าน หลังจากที่ไม่ได้กลั่น สารเคมี ในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วค่อยออกมาจากตัวบ้าน หรือกลับมาบ้าน ดังแสดงได้ตามตัวอย่างบทสนทนา ดังนี้

“เวลาเขาสีด (ฉีดพ่นสารเคมี) พรึก กลิ่นนั้น เด้ มันเข้าดั่ง (จมูก)” “มันลิขิว (มีกลิ่นเหม็น) เวลาสีดมัน ลิขิวได้” อีกคนตอบขึ้นมาว่า “แม่นๆ มันขิวโดน (นาน) เด้เนาะ” ผู้วิจัยถามต่อไปว่าแล้วทำอะไรต่อไปบ้าง “ได้กลิ่นขิวแล้วกะพากันแล่น (วิ่ง) เข้าเฮือน (บ้าน)” อีก คนพยักหน้าแล้วตอบว่า “พาลานเข้าเฮือน” อีกคนตอบ พร้อมพยักหน้า “จนได้เอาหลานเข้าเฮือน” ผู้วิจัยถาม ต่อว่าแล้วมีคนทำอย่างอื่นอีกไหมถ้าได้กลั่นสารเคมี “แบบ ว่าเพิ่น (คนที่ฉีดสารเคมี) บ่บอกว่าเพิ่นลีสิดตอนได้ อยาก ลีดกะลีสิดเลย เฮือนเฮามันเป็นโล่งๆ แล้วมันกะใกล้ ถ้าเริ่ม ขิวก็ไปอยู่หมองอื่น (ที่อื่นฯ) สะประมาณนี้” “แม่นกะกะ มีแต่พาลูกหนีไปอยู่หมองอื่นก่อนหันแล้ว แบบเฮือนฉันลิ มันสีได้กลิ่นแสง” “แต่เวลามันบ่ขิว บางครั้งเขาสีดยา (สาร เคมี) บางตัวมันบ่ขิวเนาะคะเนาะ” “คะบางยามันกะบ่มี กลิ่น แต่บ่เห็นเขาสีดยากันกะพากันลูกหนี ไปเฮาไปเล่น กลางบ้านเขาสีดแล้ว เขาค่อยมา พาเขา (เด็ก) ไปชะก่อน”

“มันจะเหม็นช่วงฉีดใหม่ๆ เขากะบ่พาเพิ่น (ลูกหลาน) ไปสวนชะ แบบว่าเพิ่นคือลีได้กลิ่นฮันหละ แต่ ว่าเพิ่นยังเวาบ่ได้” “แม่นอยู่จ้า เขาผู้ใหญ่คือลีได้กลิ่น แต่ หลานน้อยช่อยยังเวาบ่เป็น ยังบ่ฮู้จักเหม็น” ผู้ให้ข้อมูล พยายามสรุปความว่า “เอาแบบนี้ชะไปอาจารย์ เวลาเขา ลีดยาเขากะบ่พาเขาไปนำ ไปหาอยู่หมองอื่นก่อน อย่าง น้อยมันก็บ่เข้าหลาย”

4.1.2 ลูกฉัน ก็เหมือนเด็กทั่วไป ผู้ปกครองเป็น ผู้ดูแลความสะอาดให้แก่บุตรหลาน โดยมี

ลักษณะเหมือนการดูแลความสะอาดสำหรับ เด็กอายุ 1 – 3 ปี ทั่ว ๆ ไป โดยไม่มีความเฉพาะเจาะจง ในการดูแลเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความเสี่ยงสูงต่อ การรับสัมผัสสารเคมี โดยสามารถจำแนกประเภทของ

การดูแลของผู้ปกครองออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง ความสะอาดของร่างกายและเครื่องนุ่งห่มของเด็ก และ ส่วนที่สองความสะอาดของบ้านเรือน ดังแสดงได้ตาม ตัวอย่างบทสนทนา ดังนี้

“กะเลียงคือหนูพวก (เพื่อนฯ) นั้นแล้ว บ่ได้ พิเศษหยั่ง” อีกคนเห็นด้วยพร้อมอธิบาย “มันกะธรรมดาแล้ว อาบน้ำกะธรรมดา จะกินข้าวก็พาล้างมือปกติ” ผู้วิจัยถามต่อไปว่าล้างมือปกติทำอะไร ซึ่งคำตอบที่ได้คือ “เอาขันมาวางแล้วเอามือลูกลมๆ” “ใช้สายยางฉีด ใช้ก็อกล้าง” (ทุกคนพยักหน้าไปพร้อม ๆ กัน) ผู้วิจัยถามต่อไปอีกว่าแล้ว มีการดูแลลูกหลานพิเศษอีกไหม ผู้ให้ข้อมูลตอบว่า “บ่กะธรรมดาแล้ว ก็เด็กน้อยคือกันเนาะ” “คือกันเลย (เหมือนกัน) อย่างแป้นฮีออน (พื้นบ้าน) ก็อาทิตยละเพื่อ (อาทิตยละครั้ง) คือสิคือกันหมดนั่นแหละ”

“ฮีออนจุห้วย (บ้านติดคลอง) กะเล่นน้ำแล้วกะ แล้วเลยแล้ว (ประหนึ่งอาบน้ำเลย)” “กะปกติหนิแล้ว บ่ได้ พิเศษหยั่ง เบื่อนกะล้าง (มือสกรปรกก็ล้างมือ) ก่ากะอาบ (ร่างกายสกรปรกก็อาบน้ำ) คือหนูพวกหนิละม๊า” ผู้วิจัยถามถึงการดูแลทำความสะอาดบ้านเรือน ทุกคนอมยิ้ม แล้วมีคนตอบว่า “อย่างบ้านฉันตามตรงกะภูฮีออนอาทิตยละเพื่อ แต่กวาด หนิคุมื้อ (ทุกวัน) ผ่าห่ม หมอนเด็กน้อย ก็ตามประสา เขี้ยวไล่ค้อยซัก” อีกคนสนับสนุนพร้อมว่า “ก่า (สกรปรก) ค้อยซัก เอาแบบนี้ชะไป” ทุกคนเหมือนจะ พยักหน้าพร้อมกัน

จากพฤติกรรมของผู้ปกครองที่แสดงออก เพื่อการป้องกันและลดการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชให้แก่เด็กอายุ 1 – 3 ปี ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงพยายามค้นหา ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมดังกล่าว โดยการเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปีที่พึงประสงค์ เนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะเป็นผู้ให้ข้อมูลในเชิงรับ (passive participants) ซึ่งต้องให้ผู้วิจัยซักถาม หรือ กล่าวถึงประเด็นนั้น ๆ จึงจะสามารถระลึก (recall) ถึง ประสบการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดที่ผ่านมาได้ โดยค้นพบ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

4.2 ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมผู้ปกครอง ในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม จากการสนทนากลุ่ม ผู้ปกครองมีปัจจัยเชิงสาเหตุที่หลากหลายปัจจัยที่ทำให้ ผู้ปกครองมีพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปีที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่พึงประสงค์ โดยปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมของผู้ปกครองดังกล่าว นั้นพบว่า เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล (intrapersonal factor) เป็นหลัก ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปีที่ไม่ถูกวิธี หรือไม่พึงประสงค์นั้น มาจากผู้ปกครองเป็นหลัก ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญๆ ดังนี้

4.2.1 ป้องกันไม่ได้ ยังไงก็ต้องสัมผัส ผู้ปกครอง จะมีความรู้สึกว่าได้ป้องกันในพื้นที่

เกษตรกรรม ยังไงก็ต้องได้รับการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ถึงแม้จะไม่พาเด็กไปในพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการพ่นสารเคมีก็ตาม แต่สารเคมีมาสู่ว่างกายของเด็กได้ หรือคนอื่นมาสัมผัสเด็กอีกทีหนึ่ง จึงทำให้เด็กต้องได้รับสารเคมี โดยที่ไม่สามารถป้องกันได้เลย ดังแสดงได้ตามตัวอย่างบทสนทนา ดังนี้

“มันต้องยอมรับสภาพ สิไปบอกเขาเลิกพ่นกะ บ่ได้นะ” “เขาเฮ็ดเฮากะห้ามเขาบ่ได้” ซึ่งโดยส่วนใหญ่ ทุกคนเห็นด้วย ด้วยการพยักหน้าและออกเสียง “เนาะๆ” โดยมีผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมมาว่า “ต้องปล่อยให้โตอาจารย์ ฮันสิซ้อ่มุงมารอบฮีออนมันกะเป็นไปไม่ได้แมนเบาะ แมนสิให้ เขาหยุดสิก็บ่ได้อีก” โดยอีกคนให้ข้อมูลต่อไปว่า “พ่อเขามาจากท่ง (สวน) เขาก็สระหัวสระหางให้เรียบริ่อยก่อนได้ แต่อันผู้อื่นหนิแม่ (ญาติคนอื่นฯ) มากะหอมหลาน กอดหลานเลย มันละยากที่สิป้องกัน”

“สวนกะอยู่เทิงหัวนอนเลย เเทิงหัว (บ้านพักอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมที่ใช้สารเคมี)” “นอนติดเลยจ๋า นอนดมยาเลย” “ฮีออนกะอยู่ใกล้ เเทิงหัวหนิแหละ” ซึ่งทุกคนให้ข้อมูลว่าบ้านอยู่ใกล้พื้นที่เกษตรกรรมที่ใช้สารเคมี ผู้วิจัยถามต่อไปว่าแล้วจะป้องกันอย่างไรได้บ้าง “ป้องกันบ่ทันแล้ว ลูกฉันหนิได้พ่นยาแล้ว ข้าฮีออนกะอยู่ในสวน เล่น

กะตามสวน ตามบ้านเนอะ มันก็ต้องได้อยู่แล้ว (ได้รับสารเคมี)” อีกคนหนึ่งให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “คือแบบปู่ย่าเขากลับมาจากสวน เคาจะอ้อมหลานเลย ยังบ่ได้ถอดชุดซ้ำ ฉันทเคยคิดว่าลูกฉันคือได้มียาหลาย แล้วกะบ่กล้าบอกเพื่อนว่า ไปอาบน้ำก่อนค่อยมาอ้อมหลาน ว่าแบบนั้นกะบ่ได้อีก” “มันมียารอบตัว เด็กกำลังเล่นซน เอาหยิ่งเข้าปากเฮาจะบ่เห็น เห็นกะเอาบ่ทัน”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายในตัวบุคคลของผู้ปกครองดังกล่าวที่ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถดูแลบุตรหลานในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชนั้นคือ ความรู้สึกของผู้ปกครองต่อการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่เป็นไปได้ยาก ซึ่งหมายถึงผู้ปกครองมีความรู้สึกต่อพฤติกรรมการดูแลบุตรหลานในทางลบมากคือ ไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญ ความเป็นไปได้ในการกระทำที่ยาก หรือไม่เห็นความจำเป็น หรือไม่เล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมในการดูแลบุตรหลานดังที่ได้กล่าวมา

4.2.2 ใคร ๆ ก็ต้องยอมรับสภาพ ผู้ปกครองจะมีความรู้สึกรับรู้ ว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อตัวเขา คือ ผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเด็กอายุ 1 – 3 ปี คนอื่น ๆ ในชุมชนหรือในหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมเหมือนกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีการดูแลบุตรหลานที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นทำให้ผู้ปกครองเกิดความคาดหวังและมีการตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามกลุ่มอ้างอิง ดังแสดงได้ตามตัวอย่างบทสนทนา ดังนี้

“แม่นไผ่ก็แบบนี้หมดฮั่นหละ มันเป็นมาหลายปีแล้วตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ เด็กน้อยเกิดมากะแบบนี้คูกเฮือน (ทุกหลังคาเรือน) ฮั่นหละ บ่มีไผ่เบ่งพิเศษไปกว่ากันดอก”

“เสียงยา (สารเคมี) หนีแล้ว บ้านเฮายาเฮงหลาย ขนาดอยู่ไกลยังได้กลิ่นชีว (กลิ่นสารเคมี) แต่อย่างว่าละหว่า บ้านได้กะลิคือเดียวหมดละหว่า” อีกคนให้ทัศนะว่า “บ้านเฮา ถ้าอาจารย์เอาเด็กน้อยไปตรวจคือลิ ฮะหยะอยู่ (ผลการตรวจพบสารเคมีในร่างกายเด็ก พบมากในเด็กเกือบทุกคน) บ่ได้ต่างดอก ลูกไผ หลานไผ คือเดียวหมด” “เฮ้าเบ็งแต่แต่งชุดให้หลานน้อยไปนา กะชุดอยู่บ้านนี้หละ

ว่า (แล้วเปลี่ยนจากสำเนียงอีสานเป็นสำเนียงไทยกลาง) ชุดนอนชุดเล่นชุดลงนาชุดเดียวกัน คือเดียวคูกเฮือน (เหมือนกันทุกคนบ่ควรว)”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นคือการรับรู้เกี่ยวกับการกระทำตามบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งหมายถึง การรับรู้ของผู้ปกครองว่าคนอื่นมีความสำคัญกับตัวเขาต้องการหรือไม่ต้องการให้เขากระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ซึ่งในกรณีนี้เช่นกันผู้ปกครองมีการรับรู้เพื่อคล้อยตามบุคคลอื่น ๆ ซึ่งคือ กลุ่มผู้ปกครองที่เลี้ยงดูเด็กอายุ 1 – 3 ปี ในชุมชนหรือหมู่บ้านเกษตรกรรมนั้น ๆ

4.2.3 หน้าที่ของฉันทมันทำได้ยาก ผู้ปกครองเด็กมีความเชื่อว่าเป็นการยากที่จะสามารถควบคุมหรือกระทำพฤติกรรมโดยเฉพาะการดูแลบุตรหลานที่อายุระหว่าง 1 – 3 ปี ในการป้องกันหรือลดการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชได้ เนื่องจากภาระหน้าที่ของผู้ปกครองที่มีมากกว่าการดูแลบุตรหลานเพียงอย่างเดียว ที่ทำให้ผู้ปกครองเชื่อว่าตนเองนั้นไม่สามารถปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชให้แก่บุตรหลานของตนเองได้ ดังแสดงได้ตามตัวอย่างบทสนทนา ดังนี้

“อันหน้าที่ก็เบ็นของแม่หนีหละ แต่มันยาก มันหลายเวียกอันน่า” ซึ่งอีกคนพยักหน้าเห็นด้วยพร้อมตอบว่า “ย่านยากอยู่ได้อาจารย์ มันมีหลายเวียกฮั่นหน้า บ่ได้เบ็งลูกอย่างเดียว ลูกฉันก็ไปเก่งขนาดบาด หนี”

“เบ็งเพิ่นกะหมัดมือแล้ว (ดูแลลูกก็ทั้งวัน) แลงมากะอยากนอน มันหมัดเฮง (หมดแรง) “อันแม่กะฮู้แค่นี้แล้ว คิดแต่ว่าทำถื่อแล้ว จักถักจัดผิตแล้ว อาบน้ำ ล้างมือ บ่พาลงท่ง (ไปพื้นที่เกษตรกรรม) ถั่วบ่จำเบ็น (แล้วหัวเราะร่วน)” อีกคนให้ข้อมูลว่า “จักหยิ่งแล้วที่ว่าพิเศษดูแลพิเศษ กะปกติทั่วไปหนีแล้ว ถ้าบอกว่าต้องสบู่พิเศษผสมสารนั้นนี้กะธรรมดาทั่วไปหนีแล้ว บ่ได้คิดตรงนั้น”

ดังนั้น ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นคือ การรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กต่ำ ซึ่งหมายถึง การรับรู้ของผู้ปกครองว่าเป็นการยากที่จะกระทำพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชให้แก่เด็กได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรมนั้นไม่เป็นไปตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เนื่องจากบริบทของพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช ประกอบกับผู้ปกครองไม่ได้มีวิธีการดูแลเด็กที่เฉพาะเจาะจงสำหรับเด็กที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรม จากพฤติกรรมของผู้ปกครอง ได้แก่ การออกจากพื้นที่เมื่อได้กลิ่นของสารเคมีที่มีการฉีดพ่น (กลิ่นมา พากันวิ่งหนี) การดูแลเด็กเหมือนเด็กที่อยู่อาศัยในพื้นที่ปกติ (*ลูกฉันก็เหมือนเด็กทั่วไป*) ซึ่งเด็กอายุ 1-3 ปี เป็นวัยที่กำลังมีพัฒนาการ การเจริญเติบโตและมีพฤติกรรมตามช่วงวัยที่แตกต่างจากวัยอื่น ๆ อีกทั้งร่างกายและอวัยวะต่าง ๆ ยังทำงานไม่สมบูรณ์เทียบเท่ากับวัยผู้ใหญ่และร่างกายของเด็กจะมีพื้นที่ผิวหนังรับสัมผัสมากกว่าผู้ใหญ่เมื่อเทียบกับน้ำหนักตัว (WHO, 2006; U.S. EPA, 2008) และมีโอกาสในการรับสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชได้หลากหลายช่องทางมากกว่าเด็กที่อยู่อาศัยในพื้นที่อื่น โดยเด็กสามารถสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชได้จากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชจากแหล่งที่อยู่อาศัย โดยเด็กในวัยนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านมากกว่าโรงเรียน ซึ่งบ้านเรือนในชนบทไม่ได้มีโครงสร้างที่มิดชิดหรือสมบูรณ์มากนักทำให้สารกำจัดศัตรูพืชเข้ามาสะสมในบริเวณบ้านได้ง่าย อีกทั้งบ้านเรือนที่อยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมยังเป็นที่สะสมของสารกำจัดศัตรูพืชซึ่งจะเป็นการเพิ่มความเสี่ยงในการรับสัมผัสของผู้ที่อยู่อาศัยและกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในครอบครัว มักเกิดขึ้นบริเวณชานบ้านหรือใต้ถุนบ้าน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การนอนกลางวัน รวมถึงการเลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้กิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งที่อยู่อาศัยยังทำให้เด็กได้รับสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่เกษตรกรรม เช่น การใส่เสื้อผ้าที่ตากไว้บริเวณบ้าน ความสะอาดของบ้าน การเปิดหน้าต่างระบายอากาศ เป็นต้น 2) การสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชจากสิ่งแวดล้อม โดยการมีพื้นที่เกษตรกรรมที่ใช้สารกำจัดศัตรูพืชล้อมรอบบริเวณที่อยู่อาศัย ซึ่งส่วนใหญ่พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เพาะปลูกคือพื้นที่เดียวกัน จึงหลีกเลี่ยงการรับสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชได้ยากในทุกกิจกรรมและเป็นการเพิ่มโอกาสในการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชใน

เด็ก นอกจากนั้น การดูแลเด็กควบคู่กับการทำงานเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากในสังคมเกษตรกรรม ผู้ปกครองจำเป็นต้องนำเด็กไปเลี้ยงดูในพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งเด็กในวัย 1-3 ปี ไม่รู้จักวิธีการป้องกันตนเองจากการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชและไม่มีอุปกรณ์ในการป้องกันตนเองเหมือนกับผู้ใหญ่ พฤติกรรมเด็กในช่วงวัยนี้ ได้แก่ การคลานหรือเดินบนพื้นดิน การเอามือหรือสิ่งของเข้าปาก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้ปกครองต้องดูแลอย่างใกล้ชิด (Adgate, & Sexton, 2001) 3) การสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชจากบุคคลในครอบครัว โดยผู้ปกครองเป็นตัวกลางในการนำสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชจากพื้นที่เพาะปลูกในลักษณะการทำงานต่าง ๆ เช่น การฉีดพ่นสารกำจัดศัตรูพืช การดูแลพืชผล และการเก็บผลผลิต เป็นต้น เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานและกลับที่พักอาศัยจึงเป็นการนำสารกำจัดศัตรูพืชจากพื้นที่เพาะปลูกกลับเข้ามาที่บ้านซึ่งเด็กสามารถรับสัมผัสได้จากอุปกรณ์ทางการเกษตร เสื้อผ้าหรือการที่เด็กสัมผัสร่างกายของผู้ปกครอง (Suarez-Lopez, Jacobs Jr, Himes, Alexander, Lazovich & Gunnar, 2012)

พฤติกรรมผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปี ที่อาศัยในพื้นที่เกษตรกรรมนั้นไม่เป็นไปตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์อันเนื่องมาจากปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญของการมีพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กอายุ 1 – 3 ปีที่ไม่ต่อเนื่องและไม่พึงประสงค์มาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล 3 ปัจจัยที่ยังเป็นปัญหา ได้แก่ ความรู้สึกของผู้ปกครองต่อการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่เป็นไปได้ยาก (*ป้องกันไม่ได้ ยิ่งไงก็ต้องสัมผัส*) การรับรู้เกี่ยวกับการกระทำตามบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืช (*ใคร ๆ ก็ต้องยอมรับสภาพ*) และการรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กต่ำ (*หน้าที่ของมัน แต่มันทำได้อยาก*) ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามโครงสร้างพื้นฐานของทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior : TPB) (Ajzen, 1991) กล่าวถึง การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดจากการชี้แนะ โดยอาศัยความเชื่อ 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral Beliefs) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) และความเชื่อเกี่ยว

กับความสามารถในการควบคุม (Control Beliefs) ซึ่งความเชื่อแต่ละตัวจะส่งผลต่อตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เจตคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ตามลำดับ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรม (behavioral intention; BI) และส่งผลให้เกิดพฤติกรรม (behavior) ตามมา ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Ajzen (2002) กล่าวว่า 1) ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าถ้าทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้รับผลทางบวก จะมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมนั้น ในทางตรงข้ามหากมีความเชื่อว่าถ้าทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้รับผลในทางลบ จะมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมนั้น และเมื่อมีเจตคติทางบวกจะเกิดความตั้งใจที่จะทำพฤติกรรมนั้น จะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมนั้น 2) ถ้าบุคคลได้เห็นหรือรับรู้ว่าคุณค่าที่มีความสำคัญต่อเขาได้ทำพฤติกรรมนั้น เขาจะเกิดความเชื่อต่อพฤติกรรมนั้น และมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามและทำตามบุคคลอ้างอิงนั้นด้วย 3) ถ้าบุคคลเชื่อว่า มีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมในสภาพการณ์นั้นได้และสามารถควบคุมให้เกิดผลได้ตั้งตั้งใจนั้นแล้ว จะส่งผล ให้มีความตั้งใจสูงที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ และบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย (Ajzen, 1991) ซึ่งเห็นได้ว่า จากผลการวิจัย ผู้ปกครองเด็กมีปัจจัยภายในตัวบุคคล ทั้ง 3 ปัจจัยที่ยังคงเป็นปัญหา จึงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้ปกครองในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่ไม่ต่อเนื่องและไม่พึงประสงค์ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของนักวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ปกครองจำเป็นจะต้องมีปัจจัยภายในตัวบุคคลที่พึงประสงค์อย่างน้อย 3 ปัจจัย ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมที่ทำให้แก่เด็กในเรื่องนั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงที่ถูกต้องและพึงประสงค์ และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมว่าผู้ปกครองสามารถกระทำได้และทำได้อย่างดี (Alghaza, 2016)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 จากผลการวิจัยนี้พบว่าผู้ปกครองยังมีพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่ไม่พึงประสงค์ ดังนั้น ควรผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงาน

สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กให้แก่ผู้ปกครองตามบทบาทของหน่วยงานและบริบทของพื้นที่ โดยเน้นให้ผู้ปกครองมีพฤติกรรมป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กจากแหล่งที่อยู่อาศัยจากสิ่งแวดล้อม และจากบุคคลในครอบครัว

6.2 ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่ไม่พึงประสงค์นั้นเกิดจากผู้ปกครองขาดปัจจัยภายในตัวบุคคล ดังนั้น ควรพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างการรับรู้เพื่อการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กให้แก่ผู้ปกครองโดยการปรับเปลี่ยนความรู้สึกของผู้ปกครองต่อการป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเด็ก การปรับเปลี่ยนการรับรู้เกี่ยวกับการกระทำตามบุคคล อื่น ๆ ในชุมชนเกี่ยวกับการป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการเสริมสร้างการรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถในการป้องกันการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเด็ก ด้วยการออกแบบให้ตรงกับบริบทของกลุ่มเป้าหมาย บริบทของชุมชนของกลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งควรคำนึงถึงความต่อเนื่องและยั่งยืนของการนำไปใช้ เพื่อปลายทางสุดท้ายผู้ปกครองจะมีพฤติกรรมในการป้องกันการสัมผัสสารกำจัดศัตรูพืชในเด็กที่พึงประสงค์

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัย รวมทั้งคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองสกลนคร สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเต่างอย และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ที่สนับสนุนในทุกด้านจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

8. เอกสารอ้างอิง

- Adgate, J.L. & Sexton, K. (2001). Children's exposure to pesticides in residential settings. In: *Handbook of Pesticide Toxicology* (Krieger R, ed). San Diego, CA:Academic Press, pp. 887-904.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2002). Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control, and the Theory of Planned Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*. 32(4), 665-683.
- Alghaza, Y. (2016). The Theory of Planned Behavior and Parental Involvement: A Theoretical Framework for Narrowing the Achievement Gaps. *International Journal of Science and Research*. 5(4): 570-572.
- Babina, K., Dollard, M., Pilotto, L., & Edwards, J.W. (2012). Environmental exposure to organophosphorus and pyrethroid pesticides in South Australian preschool children: A cross sectional study. *Environmental International*. 48,109-120.
- Curwin, B.D., Hein, M.J., Sanderson, W.T., Striley, C., Heederik, D., Kromhout, H., Reynolds, S.J., & Alavanja, M.C. (2007). Pesticide dose estimates for children of Iowa farmers and non-farmers. *Environmental Research*. 105(3), 307-15.
- Lu, C., Fenske, R.A., Simcox, N., & Kalman, D. (2000). Pesticide exposure of children in an agricultural community evidence of household proximity to farmland and take home exposure pathway. *Environmental Research*. 84, 290-302.
- Palys, T. (2008). Purposive sampling. In L. M. Given (Ed.) *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. (Vol.2). Los Angeles: Sage, pp. 697-698.
- Panuwet, P., Prapamontol, T., Chantara, S., Thavorniyuthikarn, & Montesano, M.A. (2008). Concentrations of urinary pesticide metabolites in small-scale farmers in Chiang Mai Province, Thailand. *Science of the Total Environmental*. 407, 655-668.
- Petchuay, C., Visuthismajarn, P., Vitayavirasak, B., Hore, P., & Robson, M. (2006). Biological monitoring of organophosphate pesticide in preschool children in an agricultural community in Thailand. *International Journal of Occupational and Environmental Health*. 12, 133-141.
- Siriwat, S., Ong-artborirak, P., Nganchamung, T., Robson, M.G., & Siriwong, W. (2019). Exposure of Chlorpyrifos in Toddlers Living in an Agricultural Area in Sakon Nakhon Province, North-East Thailand. *Journal of Health Research*. 33(2), 151-161.
- Snelder, D.J., Masipiquena, M.D., & de Snoo, G.R. (2008). Risk assessment of pesticide usage by smallholder farmers in the Cagayan Valley (Philippines). *Journal of Crop Protection*. 27, 747-762.
- Suarez-Lopez, J.R., Jacobs Jr, D.R., Himes, J.H., Alexander, B., Lazovich, D.A., & Gunnar, M. (2012). Lower acetylcholinesterase activity among children living with flower plantation workers. *Environmental Research*. 114, 53-59.

U.S. Environmental Protection Agency (U.S. EPA). (2008). *Child-Specific Exposure Factors Handbook*. U.S. Environmental Protection Agency policy and approved for publication.

U.S. Environmental Protection Agency (U.S. EPA). (2013). *Recognition and management of pesticide poisonings*. U.S. Environmental Protection Agency policy and approved for publication.

World Health Organization (WHO). (2006). *Principles for evaluating health risks in children associated with exposure to chemicals*. WHO Library Cataloguing in Publication Data.